

TORONTAI

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:
Egész évre 480 K
Félévre 240 K
Negyedévre 120 K
Egy héra 40 K
Egyes szám ára 2 korona.

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI NAPILAP

Felolós szerkesztő: Dr. MARA JENŐ.

SZERKESZTŐSÉG ES KIADOMIVATA:
Obilítveva(Zápolya)-u. 1. Telefonszám 11.

MEGJELENIK MINDENNAP, VASÁRNAP ÉS ÜNNEPNAPOK KIVÉTELELVÉRE.

Vetiki Becskerek, 1920.

XLIX. évfolyam, 195. szám.

Vasárnap, 1920 szeptember 5.

Mint távoli mennydörgés

hallatszik felénk a szovjet ágyuk morajlása Lengyelország síkjain, mint elhaló sikoly érinti fülünket az oroszok és lengyelek haláltusája, akik vergődve küzdenek, utolsó lehelletükig és akiket szánva ugyan, de segítségnyújtás nélkül néz Európa, mint vízbefulót a parti, bámész sokaság.

Leint délen pedig, az örökké nyughatatlan, a soha ki nem elégíthető Albániában újra felgyulladtak a harci tüzek és a vad, primitív harcosok már is megkezdték ugyevezett „hadműveleteiket”. Szerbia határain lévő keresztény lakosságot rab-szija fűzik, üldözik és nyugtalanítják a határmenti vidéket.

Izzik ugyan még most is a világraszabdult pusztító tűz, talán egyidőre hamvadó parazsa az elfáradás, kimerülés hamuja alatt, de azért a világháború zivatarában bõríg ázótt többi népek, nemzetek legalább most, jelenleg megpihenhetnek kissé, orvosolhatják úgy ahogy belső bajaikat, ha félszemmel is sanditva, vigyázva, a másik, szintén beteg szomszéd minden mozdulataira. De még mindig vannak szerencsétlen népek, akiknek még most sincs nyugtuk, békéjük.

A világháború borzalmi talán a legnagyobb mértékben sujtották ezeket a népeket. Ezek a területek a legrettenetesebb mérközések színterei voltak a múltban is és a méter mélységekre feldult ugaron most is hadiszekerek dübörögnek és az összelõtt, bedült házak most már csak ugyan az anyafölddel lesznek egyenlõkké . . .

Vajjon mi büne lehet az Uristen elõtt ezeknek a népeknek, hogy így csaknem tizenhetédiziglen is bûnhõdniök kell õseik vétkéért?

A többi európai népek mégis valahogy már visszatérhettek a béke elfelejtett, tisztességes munkájához és a becsületes emberi munka utáni nyugalom jólesõ érzetét élvezhetik, nemzeti és emberi, fizikai létük biztonságát végrevalahára érezhetik.

Boecklinnek egy ütközet utáni csatateret ábrázoló, sötétszínû, nehéz tónusokkal festett képe jut eszembe, ha a lengyelek és oroszok mostani küzdelmére gondolok. Gyerekkoromban féltem ezt a képet este megnézni . . .

Itt fölöttünk ugyan ma még szép kék az ég, tiszta a láthatár, de féljük az Urat és imádkozunk, mert pár száz kilométer régebben sem volt éthidalhatatlan távolság . . .

A SZERB-ALBÁN FRONTROL.

— Beogradi tudósítónktól. —

Podgorica. A Bojana balpartján nagy albán csapatösszevonás és sok nagy sátor látható. Egy Kavarból érkezett muzulmán elmondotta, hogy ott a hatóságok municiót osztogatnak a lakosságnak.

Kadar. A tiranai albán kormány a vele nem egy véleményen lévõ lakosságot óriási terror alatt tartja. A letartóztatások, gyilkosságok és gyujtogatások napirenden vannak.

Kadar. Echemed bég segítséget kért Deratból, de az ottani hatóságok nem tettek eleget kérésének azért, mert nem Albánia szabadságának kivívásáért, hanem idegen imperialista célokért küzd.

Cettinje. Az idegen, de különösen az olasz sajtóban terjesztett összes hírek az arnaia albánok támadásairól valótlanok.

Podgorica. A Bojana balpartján és Kadar környékén mindjobban észlelhetõk a csapatösszevonások. A Kadar tavának csak keleti partján közel 6000 arnauta gyülekezett.

Kadar. Kadarba ma körülbelül 200 ujone érkezett Albániából. A város bejáratánál zenével fogadták õket. Kadarban végzik az albánok a hadműveletek szervezését és mindenféle sürgõs elõkészületeket tesznek, folytonosan hozzák a fegyvereket és municiót. Ugy hírlik, hogy a bojanai fronton az albánok támadásra készülnek ellenünk. Kadarban a legrémesebb terror dübõng, a szerb-barát lakosságot sorra bebörtönzik.

Podgorica. A határmenti vidékeken lakó keresztény lakosság a területünk ellen intézett arnauta támadások elõl menekülni kénytelen, mert fosztogatásnak, minden vagyona tönkretételének és a lemészárlásnak van kitéve. Hogy életüket megmentésük, több mint 2000 keresztény elmenekült. Köztük nagyon soknak nincs anynyija, hogy fenntartsa magát. Szomorú látvány ezeknek a nagyobbára elaggott õregembereknek, asszonyoknak és gyerekeknek menekülése. A férfiak a mi oldalunkon és katonáink mellett harcolnak a fronton. A menekültek helyzete kétségbeejtõ, mert se eledelük, se menekvésük nincs. Mikor falujukba visszatérnek, otthonukat felperzselve, szétrõmbolva és kifosztva találják.

Beograd. Az itteni olasz követség a sajtótól az alábbi cáfolat közlését kérte:

A Stefani-ügynökség közli, hogy a szerb lapokban megjelent mindazon híresztelések, hogy olasz csapatok résztvettek volna a szerb és albán csapatok közötti ütközetben, valótlanok és alaptalanok.

A PARLAMENT ÜLÉSE.

Beograd. A szkupstina tegnapi ülését dr. Ribár elnök fél hatkor nyitotta meg. A tegnapi ülés legérdekesebb interpellációja Jasa Knyezsevity szociálistáé, aki a belügyminisztert interpellálta a feloszlott beogradi községtanács ügyében.

Draskovity belügyminiszter: A beogradi községtanács mandátumának megsemmisítése általános jellegû határozat volt és nem irányult éppen a beogradi községtanács és a kommunisták ellen.

Gjurjevity képvis.: A miniszter ezt a határozatot saját iniciatívájából hozta, vagy minisztertanácsi megbeszélés alapján készült.

Draskovity: A kormány tagjainak határozata értelmében cselekedtem. Ezt a lépést azért tettük, mert más választásunk nem volt. A fennálló törvényeknek érvényt kell szerezni. (Több oldalról zavarják szónokot közbekiáltásokkal.) Ezekben a kérdésekben õ a felelõs és õ arra az állápontra helyezkedett, hogy egy ifju államban a rend és a közbiztonság megõrzésére minden eszközt föl kell használni. (Általános tetszés.)

Knyezsevity a belügyminiszter válaszát nem tartja kielégítõnek és nem veszi tudomásul. Elnök 10 perc szünetet rendel el.

Szünet után elrendeli a parlamenti elnök választás lefolytatását. A szavazás titkos és eredményeként dr. Buksevity 144, Nedakoity 2, Popadity, Stojancovity, Nestorovity Nasztev és Petrovity 1—1 szavazatot kaptak, 19 szavazólapot pedig üresen adtak le. Minthogy a leadott szavazatokból ítélve, a Ház nem volt határozatképes. Dr. Ribár a holnapi ülés programjába újra felveszi a parlamenti elnök és alelnök választását és a parlament következõ ülését szeptember 4-én délelõtt 9 órára tüzi ki. A parlamenti ülést fél 8 órakor dr. Ribár elnök berekesztette.

A KIS ENTENTE.

Bukarest. Jól értesült politikai körökben azt állítják, hogy Vesznics, Venizelos, Avarescu és Tusár miniszterelnökök szeptember 27-én találkozni fognak és ez alkalommal alá fogják írni a kis ententeszövetségrõl szóló szerzõdést.

FRANCIA-BELGA SZÖVETSÉG.

Berlin. A német sajtó Párisból eredõ hírt közöl, amely szerint a francia és belga kormány katonai konvenciót kötött, amely azonnal jogerõre emelkedik, mihelyt értesítik a belga kormányt, hogy Millerand a konvenciót aláírta. Párisi jelentések szerint a konvenció szövege nem fog nyilvánosságra kerülni.

A politikai helyzet.

— Beogradi munkatársunk telefonjelentése. —

Beograd. A parlament tegnap esti ülésén az alkotmányozó gyűlés választójogi törvényjavaslatát utolsó olvasásban teljes egészében 143 szavazattal 23 ellenében véglegesen elfogadták. Az uralkodó a törvényt nyomban szentesítette, ezzel a törvény már tegnap este életbelépett. Így az alkotmányozó gyűlés képviselőválasztását megmásíthatatlanul 1920 november 28-án meg kell ejteni.

Mínt hogy a választási törvény életbelépett, a parlament mai ülésén megválasztják az állami választmány elnökhelyettesét és két alelnökét. Ugyancsak ma választják meg a parlament elnökét és második alelnökét. A parlament elnökének dr. Bukcsevity Sztanojlo radikális, második alelnöknek pedig dr. Ribnikar demokratát fogják megválasztani. Első alelnöknek dr. Ribar marad.

Az államtanács a beogradi községi képviselőtestületi választások ellen hozzá intézett panasz tárgyában még nem határozhatott, mert még nem jött össze ülésre.

A régens utitervét megváltoztatta, amennyiben sem Banja-Lukát, sem Mosztart nem fogja megátogatni.

A régens — mint már tegnap jelentettem — folyó hó 15-én indul ezen utjára. Utitervét és az ünnepek programját dr. Vesznity miniszterelnök és a tartományi kormányok elnökei fogják megállapítani.

A szomszédos román királysággal eddigi jó viszonyunk az utolsó időben még barátságosabb lett. Ezen barátságos viszony fokozása különösen azóta észlelhető, amióta Avarescu tábornok van a kormány élén és leginkább a beogradi román követ műve.

A LENGYEL-OROSZ HELYZET.

Moszkva. Kamenjev londoni és Kapp berlini szovjet képviselő rádiogramot kapott a moszkvai kormánytól, hogy az orosz hadsereg átcsoportosítása befejeződött és az új offenzívát megkezdik. Bielistikban, Brest-Litovszkban és Kelet-Galiciában már eredményeket is értek el. Az oroszok óriási veszteségeiről szóló lengyel jelentések valótlanok. Az orosz hadsereget a Novominsk melletti lengyel támadás megingatta és így a veszteségek nem voltak elkerülhetők. A had-

sereg harcészése azonban nem szenvedett.

Moszkva. A Bielistik—Volkovszkivonalon több helységet elfoglaltunk. A Bieskaja mindkét partját elfoglaltuk.

Posen. A külügyminiszter táviratot kapott, amelyben a minski béketárgyalásokon a lengyelekkel történt atrocitásokat közlik vele. A szovjet-orosz hadsereg nyugati frontjának parancsnoksága a lengyel kiküldötteket kémeknek nevezte. Miután a lengyel delegáció ezért elégtételt kért, a hadvezetőség plakátokon vontatta vissza a

sérelmes kifejezéseket. Ezekből az atrocitásokból kifolyólag Sapieha lengyel külügyminiszter a következő rádiót küldte Csicserinnek: Tekintettel arra a kinos helyzetre, amelyben a Minszkben tartozkodó lengyel delegáció tagjai vannak a nyugati front parancsnokságának hallatlan eljárása miatt, hogy a békeküldötteket gyalázza, a béketárgyalások további helyéül Rigát javaslom, ha a Lett-kormány beleegyezik. Sapieha.

Moszkva. Trockij a szövetkezetek és üzemek tanácsának kongresszusán nagy beszédet mondott a külügyi helyzetről. Szerinte Lengyelország vagy tanult a mostani leckéből, lemond a hódító terveiről és belátja, hogy Moszkva messzebb esik Breszt-Litovszktól, mint Varsótól. Vagy a világ imperiálistáira támaszkodva megpróbálja Szovjet-Oroszország megfojtását. Első esetben Lengyelország igazságos számlát kap arról a sok emberletről, amely a lengyel-orosz háboruban áldozatul esett. A második esetben Oroszország és Ukrania para-zt- és munkásköztársasága minden erejét meg fogja feszíteni, hogy a proletár-forradalom vörös lobogóját Varsóra kitűzze.

Páris. A Chicago Tribune berlini tudósítójának jelentése szerint az oroszok elkecseregett harcok és mindkét fél súlyos veszteségei után újra elfoglalták Bielistikot. Lengyel aviatikusok jelentése szerint Grodno felé új orosz erősítések vannak uton.

Varsó. Az orosz szovjet elrendelte 18—50 évig az általános mozgósítást.

Varsó. Az Ukrániában folyó offenzíva kedvezően halad. Cholmtól keletre a Zamojce sektorban az orosz bolsevisták támadását visszavertük.

Hat évig hadifogságban.

Vukov Lukács szabadkai újságíró kalandjai vízen és szárazon.

I.

Egymásután jönnek haza három, negy-öt és hat éves keserű rabság után rég nem látott, akárhányszor végleg megsiratott ismerőseink, barátaink, hozzátartozóink: a hadifoglyok. Az egyik Szibériából, a másik Japánból, sőt jó egynehány a forró Afrikából érkezik vissza. Akárhány külföldi kalandokat látott hosszú vándorlása és végnélküli sanyalódása közben, mint gróf Benyovszky Móric. Az ember ámulva hallgatja ezeket a sápadt, komoly, blazirt kedves vendégeket, akik oly egyszerűen, oly természetesen mondanak el egyet-mást néha May Károly színes fantáziáját is lepáláló csodálatos és idegrázó elményeiről. Mert a legtöbbjük szinte feltűnően szófukar. Érdekes, hogy a háború alatt ugyanez a sajátság, ez szűkszavúság, a nagy dolgoknak, az átélt rendkívüli eseményeknek ez a semmibevevése, ez az önkéntelen, öntudatlan szerénység jellemezte az igazi frontbeli katonákat is. A nagy lödítők mindig a kórházi irodákból és a frontmögötti raktárakból kerültek elő.

Ez az érzésem ujul fel ismét, ki tudja hányadszor, mikor most egy rég nem látott, nagyon messziről jött, sok esztendő után végre valahára visszakért kedves újságíró kollegámmal, Vukov Lukácsal ülök együtt a palicsi nagyvendéglő már elárvulni kezdő terraszán és az ő hat éves hadifogságának dolgai felől faggatom. Nagyon nehéz vállalkozás, mert viszont ő engem önt el a kérdések garmadáival.

— Nem történt velem semmi különös, — mondja és legyint a kezével. . . .

Jó egy hónapba telet, amíg így estéknél okkal-móddal, apró adagolásban sikerült elbeszélgetnem vele az ő hat éves világjárásának

ugyancsak izgalmas és egyáltalában nem mindennapi történetét. . . .

— Nem nagyon örültem meg annak a háborúnak — mondja mosolyogva Vukov Lukács — semmi kilátásom sem volt, hogy mint valamely fővárosi lapnak modernül felszerelt haditudósítója vegyek részt a hatalmas világmérvényű Pedig ez lett volna legnagyobb vágyam. Megkellett elégednem a legegyszerűbb statisztaszereppel: körülbelül ekkor tudtam meg, hogy póttartalékos közhonvéd vagyok, vagyis hősi halottjelölt, aki aligha írhat majd riportot és legkevésbé sem interjúvolhatja majd meg a tábornok-primadonnákat.

Potiorek ugyancsak nagy sietve vitt le bennünket Szerbiába. Észre sem vettük, hogy az osztrák tabornoki lángész minden köteles elővigyázat, megfelelő tűzérési fedezet, a szükséges hátsó összeköttetés mellőzésével egyre mélyebben tolt bennünket az ország belseje felé. Mire leértünk, már nem voltam egészen egyszerű ágyutöltelék. Félig-meddig teljesült a vágyam. Az ezrednél íródeákot kerestek, amolyan hivatalos, saját használatra rendelt haditudósítót, ugynevezett történetírót, aki az ezred viselt dolgait hivatalosan írásba szedi és a hadilevélár számára megörökíti. Szóval félig-meddig mégis csak újságíró maradtam. Ennek akkor roppant megörültem, pedig éppen ez a magas hivatalom volt tulajdonképpen oka gyors fogságajátásomnak és majdnem hat éves hányatásomnak. Mint az ezred történetírójának jó dolgom volt, nem kellett a fásztó meneteléseket végigszenvednem, a lövészárokból, a sárban hempergőben, kaptam egy szolgát is, amolyan ordonánctelét. Szép nyugodtan írhattam volna az ezred történetét valamely biztos helyen levő magasabb parancsnokságnál elrejtőzve, de mert inkább riportnak és nem nagyképu történetírásnak tekintettem a feladatomat, nem állhattam meg, hogy a dolgokat, a lövészárokharcokat, rohamozásokat ne közvetlen közelből nézzem végig. Így

aztán lassankint minden nagyobb ütközetnél belekerültem az első arcvonalba s onnan figyeltem meg az eseményeket.

Az előnyomulásból csakhamar visszavonulás lett. De erről mi sokáig nem tudtunk. Valószínűleg elfelejtették ezredünket kellő időben értesíteni a megváltozott helyzetről s miközben a hadsereg zöme sietve vonult vissza, mi még mindig előre nyomultunk. Egy esőn, szinte derült októberi délután, mikor látszólag pihent minden s az egész körletben szünetelt a harc, tehát az ember meglehetősen unatkozott, kimentem szolgálommal a legszélső állásokig, ahol mégis volt valami kevés fegyvertűz. Egész délután azzal szórakoztunk, hogy távcsővel szemléltük az előőrsek félig komoly, félig trefás lövöldözéseit. Unalmamban dolgozni kezdtem: az ezred harcéri eseményeiről szóló jelentéseket fogalmaztam. Közben este lett, hirtelen vihar támadt, feketébe borult a láthatár. Egy ideig igyekeztünk visszafelé, de a hatalmas ézengésben és koromsötétségben nem találtuk meg az utat. Egy fal alá húzódtunk meg hát ketten, én és az ordonáncom s ott vártuk meg a vihar végét és a reggel megérkezését. Hajnaltájban mind a kettőnkre ránehezedett az álom. Reggel felé egyszerre csak költögetnek. Csudálkozva nézek körül. Hat teljesen felfegyverzett szerb katona állott előttünk. Nem volt nehéz megértetniük velünk, hogy fogságba estünk.

— Örmester ur, mit csináljunk ezekkel? — kérdezte az egyik a parancsnoktól — lelőjük őket?

Az örmester letorkolta: — Számár, nem tudod, hogy a foglyokat nem szabad bántani!

Az örmester aztán eléggé barátságosan felszólított, hogy kövessük őket. Így lettem szerb hadifogoly 1914 október havában. Ugyanakkor a tulságosan előretolt és a visszavonulásról nem értesített ezredemet is körülfojták és lefegyverezték.

Skopljeba vittek, ahol akkor már hatalmas fogolytábor rendeztek be. A hadifogság első

TAKE JONESCU BEOGRADBAN.

Bukarest. Itteni politikai körökben beszélnek, hogy Take Jonescu Beogradba való elutazását elhalasztotta. Ezt Róma intervenciójának tulajdonítják.

Jól értesült körökben azonban úgy tudják, hogy Take Jonescu még szeptember folyamán Beogradba jön, főleg azért, hogy a közvetlen tárgyalások során a bánati határ kérdését, amely nál nagy nehézségek lesznek, úgy a románok, mint a mi királyságunk érdekében, kedvezően elintézzék.

BONYOLÓDIK A FIUMEI KÉRDÉS.

Róma. Giolitti a minisztertanácsban nyilatkozott az adriai kérdésről. Megerősítette luzerni nyilatkozatát, amely szerint az olaszok és jugoszlávok között a közvetlen megegyezés parancsoló szükségé emelkedett. Beszédében megemlítette Montenegró kérdését is és annak a meggyőződésének adott kifejezést, hogy Montenegrónak függetlennek kell lennie, mert másképp a Balkán békéje meginog. Megemlítette, hogy Lloyd George is szívesen látna egy esetleges olasz-jugoszláv egyezséget.

Sforza külügyminiszter kijelentette, hogy a cseh szlovák kormány eddig nem tett semmiféle javaslatot az adriai kérdésben való közvetlen megegyezésre vonatkozólag. A megegyezés kérdésében minden közvetítést kizárnak. Az érdekeltek közvetlenül fognak tárgyalni. Sforza ezután kijelentette, hogy a fiumei küldötteket fogadta, de erről a kérdéssel csak a legközelebbi ülésen fognak tárgyalni, mert előbb Giolitti miniszterelnök is fogadni fogja a küldöttséget.

Ugy látszik, hogy az olasz kormány-

nak az az álláspontja, hogy Fiume függetlenségének kikiáltásával szemben hivatalosan nem fog állást foglalni és megengedi, hogy Fiume szabadon döntse sorsáról, azonban minden lehető el fog követni, hogy a város „olasz” jellegét megőrizze.

Páris. Rómából jelentik, hogy Fiume függetlenségét szeptember 1-én hivatalosan proklamálták.

A SZILÉZIAI ESEMÉNYEK.

Páris. Berliini jelentések közlik, hogy a francia követ ma reggel közölte a német külügyminiszterrel, hogy Franciaország mielőbb elégtételt követel a boroszlói eseményekért. Kártérítés gyanánt 100.000 frankot és a bűnösök megbüntetését követeli, azonkívül a követség újbóli ünnepélyes megnyitását.

Nauen. Nikersen követségi tanácsos, mint német ügyvivő-helyettes a német kormány nevében a lengyel kormány előtt még a múlt kedden sajnálatát fejezte ki a boroszlói események felett. A lengyel kormány utasította a berlini lengyel követséget, hogy a német kormánnyal a kártérítés ügyében kezdje meg a tárgyalásokat.

Beograd új vezetősége. Beogradi tudósítónk telefonálja: Tegnap a régi városi vezetőség a régi képviselőtestületnek benyújtotta lemondását. A képviselőtestület ezután az előzetesen történt megállapodások szerint megválasztotta az új ideiglenes városi vezetőséget. Elnökek (főpolgármester) Karajovic György radikális pártit, alelnökek (polgármester) Zsivaljevics Dániel demokratát választották meg. A tanácsnoki állásokba a radikálisok közül Russó Salesz, Trtkovic Gavra és Nikolics, a demokraták közül Dzsizgyanszki Demeter, Petrovics és Karadzics Vujadin került. A kommunisták az ülésen nem vettek részt és kijelentették, hogy nem is jönnek el az ülésekre az államtanács végleges döntéséig.

napjai nem voltak elviselhetetlenek. Még a világháború legelején állottunk. Volt hus, kenyér, rizs bőven. Zsoldot is kaptunk és a foglyok ha valahol munkába állottak, őrizet nélkül járhattak a városba dolgozni. Egynémelyikük egész szép summa pénzt szerzett így össze. Néhány hétig a fogolytáborban maradtam, mert nem tudtam megfelelő munkaalkalomra szert tenni. Egy napon az amerikai vöröskereszt misszió megbízottja meglátogatta a táborát és dragomant keresett a misszió számára. Ki is hirdették, hogy aki szerbül, németül, angolul és franciául tud, az jelentkezék. Ekkor már nagyon szerettem volna valahogy legalább félig-meddig szabad emberként kikerülni a városba. Nem beszéltem akkor még franciául és angolul, de azért jelentkeztem. Szerencsém volt, a misszió parancsnoka, egy orvos-örnag felfogadott. A dragománság olyan félig szolgai, félig titkári teendő volt, bizalmi állás nagyon jó fizetéssel. Szinte hivatalos közeg lettem, majdnem tagja a diplomáciai testületnek, néha egészen úgy éreztem, mintha minden hadifogolyságom dacára is, reám is kiterjedt az exterritorialitás...

A tél nagyszerűen telt el Skopljeban. A misszió révén direkt ur voltam, már egészen el is felejtettem, hogy tulajdonképpen a város szélén levő fogolytáborhoz tartozom és ott nyilvántartanak. A parancsnok igazán kedves ember volt, elhalmozott minden jóval s mikor megtudta, hogy civilben újságíró vagyok, francia és angol könyveket, lapokat adott nekem. Egy év alatt eléggé türethősen megtanultam franciául és angolul. A lehető legteljesebb urizálásban telt el egy esztendő. Valóságos kulturéletet éltem a misszióval s a pénzem már néhány ezer dinárra növekedett. Skopljeban akkor valósággal internacionális, zajos, eleven és olcsó volt az élet. Az ember sokáig nem is érezte a háború borzalmaival és szenvedéseit.

A második osztrák-magyar offenzíva 1915 október havában indult meg és következményei csakhamar érezhetővé váltak Skopljeban is. Egyre közelebb jött felénk a front. A

város szinte békés, kereskedelmi arculatja hamarosan katonáivá változott. Már nyíltan beszéltek az albániai visszavonulás lehetőségéről. A hadifogolytáborban megkettőztették az őrséget, katonaság, hatóságok, a missziók minden percében indulásra készen állottak, részben le Görögország felé és méginkább Albánián keresztül Skutarinak. Ismét érezni kezdtém, hogy hadifogoly vagyok, ámde egyelőre még az amerikai misszió védőszárnyai alatt állottam.

Semmi kedvem sem volt, hogy télvíz idején a hadifogoly transzporttal gyalogoljak az adriai tengerhez. Nekem más programom volt. Már nagyon megszoktam a civil életet, sehogy sem akaródzott az előrevárható és most már minden bizonnyal igen sanyaru hadifogoly sorsba visszacsopenni. Egészen ügyes haditervet eszeltem hát ki, hogy a hadsereg és a hadifoglyok elvonulása után is Skopljeban maradhaszak. Jó pénzért találtam egy öreg muzulmánt, aki megígérte, hogy néhány nappal Skoplje kiürítése előtt elrejt az ő eldugott kis vackában s így én majd vigan kibőjtölhetem a nehéz időket.

Már mindent elkészítettem. A holmim egy részét elvittem az öreg muzulmánomhoz, a pénzeimet együtt tartottam. A misszió már költözködött, protektorom a parancsnok már el is utazott. Elérkezett az utolsó perc. Csunya, esős vasárnap délután volt. A menekülő város sáros utcáin már napok óta vonult végig a tengerfelé vonuló trén vég nélküli sora. Örös parasztszekerek, málhahordó öszvérek, közbe ágyuk, gyalog- és lovascsapatok, tarkítva a minden oldalról menekülő polgári népség két-ségbeesett, kiéhezett, lerongyolódott tömegeivel. A háború borzalmai már egészen a közeli-ünkbe jöttek, távo-ról néha ágyudörgés hallatszott, megérkezett a kolera, a tifusz és a háború többi más kísé-rije. Egy csöpp kedvem sem volt, mint a félelmetes hegyi utakon he teken át hajszolt hadifogolynak, valahol az alban hómezőkőn kolerában vagy tifuszban elhullni.

Zsidókérdés vagy munkakérdés?

Az utóbbi időben már a mi sajtónkban is lábra kapott az az irány, hogy minden bajunkért a zsidókat szidjuk.

Anékül, hogy részletesen foglalkoznék ezeknek a támadásoknak tartalmával, esetleges tendenciájával, csak arra akarok rámutatni, hogy teljesen helytelen irányba kezd a közéletünk fejlődni. A magam részéről félttem az ország rendjét attól, hogy ilyen eredménytelen és meddő vitákat és polémákat provokálnak. Nem lehet elég-szer elmondani, hogy annyi produktív embert veszítettünk, annyira el vagyunk maradvva, annyi ezer és ezer égető kérdést kellene megoldani és annyi vétkes elmaradottság és nembánomság ellen kellene harcolnunk, hogy minden embernek össze kellene fogni. Testvéreként kellene összefogni a közös munkára, a közös emberi jólét megteremtésére. Valósággal elszomorító akkor ilyen felekezeti és faji problémákkal foglalkozni. A derék, becsületes munka becsületes munkása egyformán tiszteletre méltó akár zsidó, akár nem. Hogy pedig a gazemberen szépitene az valamit, hogy keresztény vagy zsidó — alig hiszem!

Ha az elég bűn valakinek az üldözésére, hogy élelmes, akkor ez vonatkozik minden ügyes, élelmes, szerző emberre, akár zsidó, akár keresztény. Tessék ugyanolyan munkaszeretettel, törhetlen energiával, itt-ott ravaszággal, üzleti fursanggal dolgozni és a siker bizonyára nem fog elmaradni. Szeretném tudni, hogy vajjon speciális bajaink el fognak-e egyszerre mulni és paradicsom lesz-e itt, ha nem dolgozunk semmit, hanem csak a szórakoztató zsidószidásal fogunk foglalkozni.

Most minden embernek első és legfőbb kötelessége, hogy dolgozzék, produkáljon és lehetőleg engedjen másokat dolgozni — ha már ő nem akar. Ami pedig azt a szép keresztény morált illeti, amit néhányan hirdetnek, hogy mindenkit, aki a zsidókat pártolja, meg kell bélyegezni, én mint keresztény ember legalább is nagyon fursá-nak találok!

Jász.

— Holnap reggel elmegyek az én törökömböz és elbujok egy pár hétre. — mondtam magamnak. Jönnek a bolgárok, nem tulságosan barátságos legények, nem lesz tanácsos velük sem egyhamar találkozni.

A misszió egyik kiüresített szobájában mindenféle élelmiszert, újságot, könyvet és likőröket hordtam össze, hogy néhány heti önkéntes rabságomat úgy-ahogy üríthetővé tegyem majd. Szinte örültem is ennek az elkövetkező bizarr és regényes helyzetnek. Jóka! Mór eszelt ki hasonló idilleket bűbajos regényeiben. Mennyit fogok olvasni és irni is talán, hiszen jó egy esztendeje nem írtam semmit.

Vasárnap este fegyveres őrzőjrat érkezett a misszióhoz, engem kerestek. Hamar megértetem, mit akarnak. A munkára kiadott hadifoglyokat szedik össze és viszik be a fogolytáborba. Rögtön vittek is magukkal, nem lehetett eltűnni. Hetek óta gondosan elkészített kedves tervem egy perc alatt megsemmisült. Rejtene-tesen dühös voltam magamra. Ha egy felőrával előbb bujok el, soha reám nem akadnak az ódon török külvárosban. Nagy pech volt, egészen kétségbe voltam esve.

És mindez azért történt, mert a vasárnap estét még kint akartam tölteni a városban, a megszokott kedves kis vendéglőmben akartam meg egyszer, még utoljára vacsorázni, edes és fűszeres görög bor mellett elbeszélgetni a rendes asztaltársaságommal: egy ide vetődött bohém kis internacionalista kompániával. Az amerikai missziótól volt itt két orvos, egy francia mozifényképész, egy olasz főhadnagy és két vidám szerb újságíró... Valamennyien készülődtek már, már napok óta bucsúzkodtunk, örökké tartó barátságot fogadva egymásnak.

Este már a fogolytáborban feküdtem, átazott szalmán didergő hadifoglyok és teméntelen férgek sokaságában. Borzasztó volt így egyszerre váratlanul hirtelen beleszóppenni a kényelmes jó uri civiléletből a nyomorúság és a kétségbeesés, a sötét bizonytalan bizonyosság szomorú tanyájára. Tisztán állott előttem szomorú sorsom: hetekig tartó kínos vergődés

A lakáshivatal lakást szerez.

Dráma 1 előjátékban és 3 felvonásban.

Tegnapelőtt foglalkoztunk teljesen tárgyilagosan a lakáshivatallal és ügykezelésével anélkül, hogy bármilyen slendriánságát megneveztük volna. Időközben azonban olyan felháborító eset történt, hogy nem állhatjuk meg, hogy Berberszki polgármester figyelmét újra föl ne hívjuk a lakáshivatal ügykezelésére, kérve, hogy ez ügyben haladéktalanul indítsa meg a vizsgálót.

Az esetet, amely nem szükölködik drámai momentumokban a gyöngébbek kedvéért egy előjátékra és 3 felvonásra osztotta föl a lakáshivatal. Tehát:

ELŐJÁTÉK.

Grünberger Manó, aki a becskerei Chevra Kadischa Szentegylet tisztviselője, fizetésén kívül az izr. hitközségtől természetbeni lakást is kapott a Knez Pavlova-utcában. Grünberger március hóban leköszönt a hitközségnél viselt állásáról és így természetesen a lakásra való jogát is elvesztette. Elment a lakáshivatalhoz és március 29-én kérvényt adott be, melyben egy 3-4 szobás lakás kiutalását kérte, mert nagyszámu családjá miatt (feleségén kívül még heten vannak) egy ilyen nagy lakásra van szüksége. A lakáshivatal ezt a kérvényt 298—1920. sz. alatt április 1-én iktatta is. És akkor elkezdődött a kálvária. Grünbergerék egész családjá lakásért szaladt. A lakáshivatalba jártak folyton. Itt érdeklődtek, oda szaladgáltak és így telt el egész április, május, június anélkül, hogy a lakáshivatal a füle botját mozgatta volna. Julius elseje beköszöntött, természetesen Grünberger nem költözött ki a Chevra Khadisa házából, mert nem volt hova.

I. FELVONÁS.

A Chevra Khadischa, mert Grünberger még nem hagyta el a lakást, májusban meghatalmazott ügyvédje dr. Hubert Zsig-

rásbiróságnál a lakás kiürítése miatt. A mond utján beperelte Grünbergert a járásbíró természetesen elrendelte Grünbergerék ellen a kilakoltatást, de mert maguk is belátták, hogy a lakáshivatal a hibás, hát halasztást adtak a lakás kiürítésére július 1-re. Önök sejtik —! A lakáshivatal éppen úgy mint áprilisban, megint, természetesen május és június hóban sem törődött azzal, hogy Grünbergerék hol fognak lakni és így természetesen július 1-re sem volt lakás. Sőt, önök kellemesen tévednek, még júliusban sem kaptak Grünbergerék lakást. Ezért a bíróság a határidőt augusztus 1-re toita ki. Most jön a

II. FELVONÁS.

Főljajtrsz. 1844—920—VIII.—11.

Tekintetes Járásbíró! Grünberger Manó veliki becskerei lakos az 1844—3—1920. és illetve Pf. 832—6—1920. sz. jogerős bírói ítéletnek kitűzött időben eleget nem tevén, már igazolt ügyvédem utján tisztelettel kérem

Méltóztassék ellene a lakás kiürítése és a jelen alkalommal 62 korona 80 fillérben felmerült, valamint a még felmerülő költségek erejéig a végrehajtást elrendelni és ennek ügyvédem vagy helyettese közbenjöttével leendő fogatatosítása céljából a bírói kiküldöttet kirendelni. Tisztelettel

Chevra Khadische Szentegylet.

Hát bizony Grünberger Manó nem tevételet a jogerős ítéletnek, sőt a költségek fölmerültek és úgy látszik még föl fognak merülni, mert a kir. járásbíró a következő határozatot adta ki:

Broj. 1844—1920. A veliki becskerei kir. járásbírósgától. Határozat. A törvényes az 1844—3—1920. Pf. 832—96—1920. számú jogerős ítélet alapján a lakás kiürítését végrehajtásilag elrendeli és ezen kérvény költségei fejében 62 korona 80 fillért, valamint a még felmerülő költségeknek megfizetésére Grünberger Manó nagybecskerekij lakost

kötelezi. A kilakoltatás fogatatosítása a költségeknek végrehajtás utján leendő behajtása végett az iartokat Jagica Grga végrehajtónak fogatatosítás végett kiadja.

Veliki Beeskerek, 1920. évi augusztus 26-án. Dr. Emil Balla s. k. központi bíró.

III. FELVONÁS.

(Minden jogerős! A lakáshiany jogerős. Az angol flegma, „fő, hogy nekem van lakásom“ költségek fölmerülése, minden jogerős.) A Knez Pavlova-utcában megjelenik a kérlelhetetlen törvény zord képviselője Grga Jagica kir. végrehajtó egy esendőrel és két emberrel és a II. felvonásban említett ügyvédi közbenjöttel és tegnapelőtt délután Grünberger Manót feleségétől öt nagy lányával, fiával, cseléddel együtt nem feledkezvén meg sem a butorról, nem kevésbé a fehérműről — szépen kirakták a Knez Pavlova-utca. Grünbergerék kilenceen tízfél szaladtak kétségbeesésükben. Az ügyvédhez! A bírósághoz! Délután van, hiába van! Végre felzaladtak a lakásügyi hivatal új főnökéhez dr. Grubityhoz, aki aznap reggel vette át a hivatalát és természetesen fogalma sem volt róla, hogy itt még a múltból ily gyönyörűen fejlett hanyag eset van. Az új főnök aztán, akiben nemcsak hogy a szociális érzék nem hiányzik, de még emberi együttérzése is van, a kilakoltatott Grünbergerrel együtt szaladt a felperes ügyvédjéhez, hogy adjanak haladékat neki. Adtak is aztán 48, azaz negyvennyolc órát. Most már csak azt szeretném tudni, ha kerek hat hónapon keresztül nem kaptak Grünbergerék lakást, hogy fognak kapni 48 órán belül? Jász.

Tőzsde. Beograd, szeptember 3. Valuták: Francia frank 184, font sterling 94, dollár 25, lira 122, lei 58, esch korona 47, osztrák korona 10 30, marka 52. Devizák: Páris 187, Wien 10 80

egy halálraszánt szerencsétlen embercsordában a felelmetes albán hegyeken keresztül télvíz idején le a tengerhez!...

Másnap hajnalban lábrakelt a nagy fogolytábor. Havas esőben, fagyos szélben, terdíg erő sárban éhesen, fáradtan és betegen indultunk el. Szomorú kép volt. Verescsagin ecsetjére méltó. Eleinte katonas sorban meneteltünk, később, néhány óra múlva, amint egyre emelkedett a kanyargó hegyi út, lassankint felbomlott a bus fogolybrigád, a gyengébbek már az első napon kitudtek. Keserű izelítő volt ez az eljövendő rettenetes hetekből. Gyalogosság, lovasság, tüzéség, szegény és gazdag menekülő civilek, gyermekek és öregek, betegek és felholtak vonultak fel velünk, mint egy üdözött óriási kigyó, fel, egyre feljebb a titokzatos és felelmetes hegyek közé.

Én már az első héten elszakadtam a lassan előrenyomuló és egyre gyérülő főoszloptól. Vagy öt-hatan különböző ezredbeli hadifoglyok, ki tudja hogyan és mikor összeverődünk egy önálló trauzporttá Volt köztünk magyar, német, román és horvát nemzetiségű. Csodálatraméltón valamennyiünknek volt elég pénze. Egyelőre nem kellett tehát éhezünk, neha egy-egy nyomorult ijedt faiban éjjeli szállást is kaptunk. Órizet nélkül, vezető nélkül kóboroltunk az ismeretlen tájakon és borzasztóan féltünk a közelben portyázó hirhedt albán bandaktól.

Az esőben, hóban és sárban alaposan lerongyolódott a ruhánk s egy nagyobb faluban, ahol épen egy katonai trén is tanyázott, néhány dinarért valamennyien vadonatúj szerb katonai egyenruhát vásárolunk. Ha tudtuk volna, hogy micoda végzetes bajoknak lesz ez később a forrása, inkább ruha nélkül vándoroltunk volna tovább.

Tíz nap múlva ugyanis már csak ketten maradtunk meg a kis önálló hadifogoly különítményből. Egy prágai cseh fiú és én. A többi megmondolta a dolgot és visszafelé lógott a bogárok felé. Alig hiszem azonban, hogy csak egy is élve került a célja felé, mert a szökés-

ben levő hadifoglyokkal nagyon kurtán bántak el akkor.

Mi ketten mentünk folyton előre. Már bent voltunk Albániában, sőt közel a tengerhez, minden különösebb baj nélkül usztuk meg négy hét alatt a felelmetes utat. Pont a végcél előtt ért el bennünket a fatum.

Viharos, fagyos éjszaka egy ravasz albán piszkos viskójában huzódunk meg drága pénzért. Ugyancsak mereg drágán sikerült két napi éhezés után valami undorító puliszkafele ételhez jutnunk. Még drágább pénzen pedig egy kis dohányra is tettünk szert. Szóval boldogok voltunk nagyon a pénzünkért, amely azonban már fogyófélben volt. Hajnal fele tíz fegyveres katona élén egy hadnagy rontott be a viskóba. Katonaszökevényeket és szökevény hadifoglyokat kerestek. A következő pillanatban már meg is állapította rólunk, hogy szökevények, sőt hogy kémeek vagyunk.

Tudjátok-e, hogy statárium van? A szökevényeknek és a kémeeknek golyó vagy kötél jár. Mit akartok, golyót-e vagy kötelet? Mert reggelre valamelyiket megkapjátok a keztő közül.

Tudja az ördög, nem is ijedtünk meg olyan nagyon erre a váratlan kijelentésre. Elecsigázva, fáradtan vonszoltuk magunkat már hetek óta a bizonytalan sötét jövő felé, a halál így első pillanatra nem is tűnt fel olyan borzalmasnak. Rettenetesen fáradtak voltunk.

A katonák közrefogtak bennünket és elvitték a falu másik végére, egy mezőre, mely közvetlenül az országot mellett terült el. Közben reggel lett. Egy óráig állottunk itt a hidegben, szótlanul, ugyszólván gondolat nélkül. Közben újabb, három lerongyolódott, katonafarmáju szerencsétlen hoztak ide. Ezeket is kifogják végezni.

A hadnagy ásót és kapát hozatott és vezényelt:

— Ássátok meg a sirjaitokat. Szó nélkül asni kezdtünk. Nem gondolkodtunk és nem éreztünk semmit. Eszünkbe sem jutott, hogy védekezzünk, hogy ártatlanságunkat bizonyítgassuk.

Jó félóra telt el belé, míg mind az ötven megástuk a sirunkat. Nagyon primitív, alig felméter mély gödör volt.

— Most álljatok be! Kiki a maga sirjába! rendelkezett a hadnagy. Így járnak a kémeek és a szökevények.

Az az érzésem volt, hogy mindaz, ami most történik velünk, nem igaz, csak valami rossz álom, gonosz lidércnyomás...

Valamennyien beállottunk a sirunkba. Tíz katona felállott velünk szemben, feszes vigyázartásban. A hadnagy vezényelt. A katonák fegyverükhöz kaptak és az arcukhoz emelték.

Teljesen képtelen voltam minden gondolkodásra. Tisztára láttam és tudtam mi történik itt, de nem éreztem halálfelelmet. Tudniillik nem hittem el, hogy mindez igaz.

A hadnagy éppen tüzet akart vezényelni, mikor az országoton egy autó kanyarodott elő hangos túlközléssel. A hadnagy és a katonák hirtelen odanézték. Egy szerb tábornok szállt ki a gépkocsiból és sietve szaladt felénk. Közben hangosan kiáltotta a parancsnoknak:

— Megállj! Mi történik itt! Közben egészen odaért a tábornok és rákiáltott a hadnagyra:

— Mi az? Mit csináltak?

— Kivégzés — mondta a hadnagy — kémekeket és szökevény hadifoglyokat végezünk ki. — Kinek a parancsára? — kérdezte a tábornok.

— Az én utasításomra! — válaszolta a hadnagy, de már bizonytalanabb hangon.

A tábornok intett és a kivégzési aktust elhalasztották.

Öt perc múlva töviről-hegyire kikérdezett bennünket. Honnan jöttünk? Kik vagyunk? merre megyünk?

Tíz perc múlva fegyveres katonák elvitték hadnagyunkat. A tábornok jóságosan megvergette mindegyikünk vállát, kezet fogott velünk és utasította segédtisztjét, hogy pénzt utaljon ki részünkre...

Aztán mintha mi sem történt volna, egy óra múlva tovább meneteltünk a tenger felé...

HIREK.

Házasság. Budatényi Budinszky Sándor és Weninger Irénke f. hó 2-ikán Beogradban házasságot kötöttek.

A közéleti Bizottság ma délelőtt ülést tartott, amelyen megtárgyalták a malmosok által beadott örlési ajánlatokat az ellátatlanok buzajára vonatkozóan. Az ellátatlanok összeírását hétfőn fogják megkezdeni ugyanolyan sorrendben mintahogy a tavaszkor volt.

Hogy oszlik meg az adóteher az egyes tartományok között. Beogradi tudósítók telefonálja: Tegnap este a pénzügyminiszter a demokrata klubban nyilatkozott az adókérdésről. Az adózás nálunk nem oly terhes, mint más államokban, mondotta. Franciaországban 3 1/2 szer, Bulgáriában, Cseh-Szlovákiában és Romániában 3-szor nagyobb az adóteher, mint nálunk. Felelt azután azokra a támadásokra, melyekben azt állították, hogy az egyes tartományok igazságtalanul lettek megadóztatva. A pénzügyminiszter szerint az egyes tartományok a közvetlen és közvetett adékkal a következőképpen lesznek megterhelve: Szerbia 630 millióval, Horvátország 420 millióval, Banát-Bacska-Baranya 372 millióval, Bosznia 319 millióval, Szlovénia 247 millióval, Dalmácia 77 millióval és Montenegró 59 millióval.

A Nagybecskerekeli Önkéntes Tűzoltó-Társulat f. hó 19-én délelőtt 11 órakor rendes közgyűlést tart.

A beiratások a helybeli áll. elemi iskolában e hó 6-án és következő napjain is tovább folytak. A tanítás szeptember 15-én kezdődik.

Az újvidéki állami magyar tannyelvű felső kereskedelmi iskolának a tanítás szeptember hó 15-én kezdődik. Hely meg mind a három osztályban biztosítható.

A vel. becskerekeli „Budibicska-asztaltársaság” f. hó 5-én, vasárnap a Geyer-féle vendéglőben, szegény gyermekek felruházása javára, nagyszabású díjtekézészt rendez. A díjtekézés kezdete délelőtt 10 órakor és este 7 órakor nyer befejezést. Díjtekézés után tanc. A díjtekézés tárgyai: I. díj egy teknő. II. díj egy gyuródeszka. III. díj egy tajték szivar-szipka. IV. díj egy pár kaesa. V. díj 5 liter bor. VI. díj egy ebresztő óra. VII. díj 3 butellias bor. VIII. díj egy vilnylámpa. Jó ételkről és italokról gondoskodva van. Szíves látogatást kér a rendezőség.

Az Első Veliki Becskerekeli Hazug-Asztaltársaság folyó hó 5-én (vasárnap) a Hochholzer-féle vendéglő (Amerika) kerthelyiségében és termeiben a szegény árva iskolásgyermekek segélyezése és felruházása javára díjtekézésrel és amerikai licitációkkal egybekötött szüreti ünnepélyt és táncvigalmat rendez, melyre a jótékony nagyközönséget ezton tisztelettel meghívja. A díjtekézésen 4 darab igen értékes tárgy osztatik ki, a licitálás tárgyai pedig remek, melyek valamennyie mint adományok folytak be. A díjtekézés d. e. 8 órától d. u. pont 4 óráig tart, 4-8-ig szőlőlopás, szüretelés, egyéb szórakoztató vigságok. Este 8 órától tanc. — Jó ételkről, italokról, mustról gondoskodva van. A zenét Herzenberger János 8 tagu elsőrendű cigányzenekara szolgáltatja. Belépti díj nincs! — Az ünnepély kedvezőtlen idő esetén is meg fog tartatni. — A nemes cél érdekében a jótékony nagyközönség szíves pártfogását kéri az Első Veliki Becskerekeli Hazug-Asztaltársaság Elnöksége.

SPORT

A vasárnapi atletikai verseny pontosan 3 órakor kezdődik. A versenyrendezés minden lehetőséget megtesz, hogy a közönség kényelme hiányt ne szenvedjen. Mintegy 350-400 ülőhely biztosítja a publikum kényelmét.

Este a Kaszinóban rendezendő bál fél 10-kor kezdődik a közismert kitűnő primás, Rada Sándor muzsikája mellett. Egész éjjel villanyvilágítás.

Szerelem, gyűlölet, élet és halál.

Beszélő számok.

A szerelem a leghatalmasabb természeti erő, amelynek fiziológiai az alapja, de amely az emberiség magasabb fejlődésében egész lelki életünkkel összeszővődik és az embertől így átszellemül és megnemesedik. Megteremtí a családi életet, ezzel a kulturai életet indítja fejlődésnek. A léleknek majdnem minden működését irányítja. A költészet és a többi művészetek majdnem teljesen a szerelemnek köszönik életüket. A szerelem az egész emberi életnek életője, a szerelem világalkotó erő. És ha a szerelemtől beszélünk, persze nem azt értem alatta, amit mi emberek szűk látókörű koponyánkkal beleskatulyáztunk egy törvényes és egy törvénytelen rendszerbe, hanem arról az elementáris szenvedélyről, amely esetleg egy pillanat alatt jön és összerombol minden szentséget, hogy annak romjaira — ha úgy tetszik — valami frivolitást ültessen uralkodónak. Arról a titokzatos vonalról, amely kiesüfol minden óvatosságot, elővigyázatot. Amely semmibe vesz rangot, hatalmat, születést, pénzt. Amely egy hercegnő briliáns fejéke mellé legszebb dísznek találja esetleg egy szőrfő borsapkáját és uralkodói hermelinebe burkolja ha úgy tetszik egy chanssonett hamis ékkövektől villogó testét. Az a szerelem: ami nálunk nincs! Szerelem csak a keleten van. Ott a szerelem: még kultusz, egy fajtája a természet végtelen imádatának. Nálunk európaiaknál a szerelem vagy: kötelesség, vagy: bűn! vagy muszáj valakit szeretni, mert ez hivatalból kijáró kötelesség, vagy bűn, mert elfelejtette hozzá megkérni mindenkiné a beleegyezését. No de erről a témáról egész könyvet lehetne összeírni és még mindig lenne mondani való. De hát fájdalom, ennek a szerelemnek a statisztikáját nem lehet megírni és így a szerelem statisztikájának csak az a része marad meg nekem megírni valónak, amelyről van hivatalos följegyzés és ez a házasság.

A háború nyomában előállott rettenetes gazdasági krízis folytán az ember azt hihette volna, hogy a házasság kedv nagyon meg fog csappanni. Hiszen a mai jövedelmek jóformán alig fedezik azt, hogy az ember egyedül élhessen meg. De hát hiába, a mindenható természet követeli, parancsolja, hogy az a „hatalmas harmadik” az utód meglégyen. Az anyagi nehézségeken, a küzdelmeken a konvenció felül áll a fajfenntartás ösztöne. Ez ugyan nem olyan romantikus, mint a mindent lenyűgöző örök szerelem frázisa, de ez a kéréllhetetlen igazság.

Becskereken 1918 november 17-től 1919 december 31-ig 410 házasságot kötöttek. Érdekes összehasonlítani, hogy milyen korban hajlandók az emberek leginkább nyakukba venni a házasság — mondjuk — rózsajármát. A házasságok nagy tömegét ugy a férfiaknál, mint a nőknél a 17 évtől a 27 évig kötik meg. Huszonhét éves korban tul a nősülő férfiak száma a 31 életévig emelkedik, míg azontul fokozatosan visszamegy a számuk. A nők a 26 életévig mutatnak emelkedő statisztikát, azon tul hirtelen esik a számuk, ugy hogy nyugodtan megállapítható — sajnos, hogy a harmincadik életéven tul lévő nők férjhezmenésénél nem lehet rendes statisztikáról szó, itt már csak esetlegességek vannak. A statisztikából különben kitűnik, hogy a legtöbb nő 21 éves korában teszi föl a főköttöt, míg a férfiak legnagyobb száma 26 éves életkorban megy az anyakönyvvezető elé. Kor szerint különben így oszlanak meg a házasságok a férfiaknál:

18 éves korában nősült	—	—	—	2
19 „ „ „	—	—	—	7
20 „ „ „	—	—	—	21
21 „ „ „	—	—	—	15
22 „ „ „	—	—	—	34
23 „ „ „	—	—	—	25
24 „ „ „	—	—	—	33
25 „ „ „	—	—	—	35
26 „ „ „	—	—	—	41
27 „ „ „	—	—	—	31

Ezentul a nősülő férfiak száma fokozatosan esik. Nőknél ez az életkori statisztika így alakul:

17 éves korában ment férjhez	—	—	—	9
18 „ „ „	—	—	—	7
19 „ „ „	—	—	—	19
20 „ „ „	—	—	—	38
21 „ „ „	—	—	—	54
22 „ „ „	—	—	—	44
23 „ „ „	—	—	—	37
24 „ „ „	—	—	—	38
25 „ „ „	—	—	—	39
26 „ „ „	—	—	—	28
27 „ „ „	—	—	—	8

A nők statisztikájánál egész világosan látható a 21. életévtől való fokozatos esés. A 27. életéven tul már csak szórványosan jut főköttő alá egy-egy nő. Ezek közt azonban van nagyon sok érdekes eset. Férjhez ment pld. egy 74 éves asszony, akinek négy évvel volt fiatalabb az ura. Általában abban az esetben, ha az asszony már tul volt a 40. életéven, csak egy esetben volt feltűnően fiatalabb az ura. Viszont az idős férfiak rendszerint aránytalanul fiatalabb asszonyt választottak maguknak páruil: egy 70 éves vőlegénynek pld. 22 éves volt a menyasszonya. Egy másik 20 éves lánynak pedig 68 éves férfi kötötte be a fejét. Általában a korkülönbségek közt nagyon sok eredeti dolog is van. A 410 házasság közül

24 esetben egykoruak a házastársak, 61 esetben a nő idősebb volt mint a férfi, a többi 325-ben pedig a férfi idősebb mint a nő. Egykoruak voltak a házastársak leginkább a 20-24 éves házasságok közt. Azokban az esetekben, ahol a nő idősebb volt a férfinél, ez rendszerint a nők 21-től 27-ik életéve közt variált. Az eset rendszerint olyan, hogy a férfi 20-24 éves, a nő 2-3 évvel idősebb. De volt egy olyan eset is, hol a nő 15 évvel idősebb az uránál.

A statisztika nem kedveli sem az illuziót, sem a romantikát és így bizony a szerelem hávának májusnak is nagyon megtépzása a dícsőséget. A legtöbb házasságkötés nem május hóra, hanem inkább a hideg hónapokra esik. Így a legtöbb házasságot februárban kötöttek: 79 házasságot, utána november jön 57 sikerült esettel, aztán a kalásztérlelő június 41 számmal és csak ezután kullog szegénykezve május, a szerelem hónapja 39 házassági esettel. A legkevesebb házasságot kötöttek januárban: 8-at. A házassági kedv szeptembertől kezdve nő egészen november végéig. Decembertől január végéig ellanyhul.

A költők találták ki, hogy a szerelem testvére a gyűlölet. Nagyon sok érv szól mellette, hogy ez így is van. Következőleg a házasság testvére a válás. Érdekes tehát, hogy a 410 házassággal szemben hány válópórt adtak be azok, akiknek legnagyobb része valamikor éppen olyan sok szerelemmel, reménnyel lépett az anyakönyvvezető elé, mint amennyi keserűséggel, haraggal, esetleg gyűlölettel mentek a bíróhoz.

1918-ban házasság felbontása iránti keresetet adtak be 112-en, 1919-ben pedig 226-an, összesen tehát 338 esetben kérték a házassági kötelék felbontását. És ezeknek a kérését a bíróság a legtöbb esetben teljesítette is. Bárha néha akad ezek közt elsieltett válás is. Így éppen 1919-ben két eset is volt rá, hogy jogerősen elváltak újra házasságot kötöttek. Megbánták, esetleg belátták, hogy hibásak voltak és expialni akarták, amit vétettek az élettársuk ellen. A válási statisztikának az a magas foka, mint 1919-ben volt, arra vezethető vissza, hogy a legtöbb hadbavonult férj akkor tért vissza és a sok háborus félrelépés „meggondoltam”, szomszédok, jóakarók pletykája akkor kezdett működni. Ezt bizonyítja az is, hogy pld. most 1920 szeptember 1-ig csak 99 válókeresetet adtak be. Aránylag ez is elég magas szám ugyan, de bizony magunk közt be is vallhatjuk, hogy a házasság mai formájában nem valami rokonszenves intézmény. És ha csak nem teljesen jól összehangolt emberek kerülnek a házasságban egymás mellé, a megélhetés gondja miatt az amugy is hajszolt, ideges emberek ma nagyon hamar hajlandók egymásban nem a jóban-rosszban közös társat látni, hanem a megrontót. A nők kényelemszeretete, a rongyo-

lásra, egymás letromfolására való hajlama az egyszerű élet iránt való idiosinkrasinája nagyon sok szerencsétlenségnek oka. Nagyon sok közülük nem törődik semmivel a világon, csak azzal, hogy testének különböző domborulatait milyen fajtájú és milyen szabású szövet huzza alá a legizgatottabb és feltűnő módon. Cifra bábu, amelynek lelke nincs! És — „szívét ne keresd te dőre, fűrészpör hull ki majd belőle.“ A férfiak pedig öt háborús év folytonos eszavargó élete által elszoktatottan a csendes, házi boldogságtól, különféle idegen világrésekben igazi és mű-démonok nevelése alatt éppen nem jutottak közelebb hozzá, hogy élettársuk egyéni értékeit felkutassák és méltányolják. Szóval mind a két fél hibás és várni kell az új messiást, aki majd megváltást hoz.

A beszélő számok egy még szomorubb fejzetéhez érünk most, a becskerekai születési statisztikához. Bár az utóbbi időben hiteles népszámlálás nem volt Beeskerekben, azt hiszem nem tuzok, ha a lakosság számát 30 ezernél többre taksálom. Ezzel szemben:

1918 november 17-től december 31-ig bejelentettek 52 születést.

1919 január 1-től december 31-ig pedig 625-öt. Ez harmincezer lakosnál egy nyulfarknyival több mint kétfő százalékos. Egy nagy ipari városnak sem lehet ennél szomorubb statisztikája, nemhogy egy földműveléssel foglalkozó alig valami romlasztó kulturéttel rendelkező falunak, mint Beeskereknek. Ezen a téren nagyon sok tenni való van még. Még megdöbbentőbb a becskerekai halálozási statisztika:

1918 november 17-től december 31-ig bejelentettek 219 halálozást.

1919 január 1-től december 31-ig pedig 685-öt. Összesen tehát 677 születéssel szemben áll 904 halálozási eset. Egyszóval a város lakossága csak a beköltözéssel szaporodik, mert a halálozások száma 227-el haladja meg a születéseket. Ezek azok a számok, amelyek nagyon sok hanyagságról, kegyetlenségről, mulasztásról beszélnek. Itt kell összefognia a hatóságoknak és a társadalomnak, hogy ez a szomorú számsor mihamarabb megjavuljon.

Jász.

Uj világok felé . . .

A mostani evolúció mártírjai. — Törvényszéki bíróból fénymáz- és szappanügynök. — Tanárból szállodai portás. — Főtörzsorvos felesége mint arató munkás. — Törvényszéki jegyzőből répa felügyelő.

1918 november óta, mióta népek, nemzetek roppantak össze, társadalmak rendültek meg évszázados alapjaikban és vad, cél- és irány nélküli chaoszá keveredtek, véres, egymással harcot víva a mindennapi kenyérért — nagyot nyekkent az öreg földgolyó és a másik oldalára fordult, fejtetőre, tótágast állítva embereket, elveket, erkölcsöket szokásokat. A megelégedésükbe beleszületett vagy saját kezük munkájával dolgozó embereket a nagy kavarodás néha egy perc alatt kidobta, a társadalom akaratosan szabályozott és a kölesnősség elvénél fova biztossan megvédett utirányából, a föltszabadult és titokban szított elvek, erkölcsök márol-holnapra megalkotott és a tömegeknek odavetett frázisai pillanatok alatt kábitották el az embereket. A valami, valami újat, megváltót akarás meddő küzdelmében egymástól félve nem tudnak egymásra találni még azok sem, akiknek pedig létérdekeik parancsolják az összetartást, együttműködést. Így történik azután, hogy az eddigi javaikból, tulajdonaikból elűzött, kimart emberek, ha csak nem akarnak éhenhalni, kénytelenek olyan egzisztenciális munkához látni, ami néha éppen a kezük ügyébe akad. És bizony ma sokszor éppen azok a kimartak, a biztos megélhetésükből kidobottak, akik a legkevésbé érdemlik meg, akik intelligenciájuknál, szellemi tudásuknál és egy békés, rendezett világban beléjük nevelt moráljuknál fogva, képtelenek megbirkózni a véres kenyérharc durva és trágár erkölseivel.

Ezek az eshetőségek már magukban véve is erős és kompromittáló vádjai a mai életnek, politikának és erkölcsnek, ahol nincs, aki megvédje a maga jobb erkölseivel birkózni nem tudó brutális és ravasz erőszak ellen.

A társadalom középrétege, a szellemi és erkölcsi tőkés, a lateiner, a tisztviselő dobotott ki leginkább eddigi kerékvágásából. A tisztviselőt úgy honorálják ma is, mint régen a taposó malmok robotoló rabszolgáit. Így azután kénytelen olyan megélhetés után nézni, amely biztosítja legalább a napi kenyerét, mert az államtól járó fizetése még csak a nyomornak is kevés, nemhogy abból kulturemberi módra tudjon megélni.

Edig csak a messzi, nagyvilágból hallottunk emberi tragédiákat, de itt a közvetlen közelünkben, magunk mellett is, ha körülnézünk, naponta láthatjuk egymás rettenetes életküzdelmét.

Egy törvényszéki bíró, aki bírói fizetéséből családjával együtt még csak jól sem lakhatott, egy merész elhatározással odadobta hivatalát és beállott pucpaszta- és szappanügynöknek. Még csak pár hónapja üzi új mesteriségét de máris megtudott takarítani pár ezer krownát. Azelőtt ennyi pénzről még csak nem is álmodott. Egy tanár, aki kiváló képességeinél fogva egyenesen vezető szerepet lett volna hivatva betölteni, ma szállodai portás és boldogan jelenti, hogy most ismét embernek érezi magát, mert megfizetik a munkáját, fáradságát.

A másik ilyen, életpályájától elvágott ember, egy közismert, kedélyes fiatalember, törvényszéki jegyző, otthagytott esapot-papót és beállt répa felügyelőnek. Megkérdeztük, hogy megy sora. Kifejtően — felelte a jól és uri módon élniszerető barátunk — nagyszerűen keresek, most legalább tudom, miért dolgozom. Egy hónap alatt annyit keresek, mint állami tisztviselő egy év alatt. És ami a legfontosabb, vehetek magamnak új ruhát, felelte az elegáns ruhákért élő-haló dendi fia.

Az egyik helybeli nagyobb iparvállalatnak szintén megvan a maga előkelő idegene. Egy volt közöshadseregbeli alezredes dolgozik ott — mint egészen egyszerű munkás. Reggeltől napestig dolgozik, téglákat, zsákokat cipelve és azért még sem esik kétségbe, hanem zokszó nélkül végzi az intelligens embernek lélekölő munkát.

Ugyancsak egy másik helybeli gyártelepen pedig a budapesti operaháznak egyik volt kiváló képességű zenésze dolgozik, szintén nem éppen művésznak való szereposztásban. Mázálja a kukoricát. De azért esténként ambícióval játszik a városi mozi zenekarában, mintha csak régi helyén, az operában volna.

Legszomorubb azonban egy előkelő uriaszony esete, akinek tragédiája valósággal megdöbbentő, egyben bámulatra méltó ereje és szívóssága amellyel megmentette magát az éhenhalástól. A férje, mint főtörzsorvos meghalt a háboruban, maga pedig egy tábornoknak a leánya. A szerencsétlen asszony idevaló származású, férje is itt működött a Bánátban. Hónapok óta nem tudta kijárni a férje után öt jogosan megillető özvegyi nyugdíjat. Az éhenhalás előtt, kétségbeesésében egy közeli faluban lévő uradalomba állott be a nyáron arató munkásnak. A jómódhoz szokott uriaszony megbámult energiával és kitartással végezte három hónapon át a férfiembernek is nehéz munkát. Most beköltözött ismét a városba, ahol ágyának esett a kimerüléstől.

Hát nem vádja ez a mai társadalomnak, rendszernek és morálnak?!

Figyelem!

Az őszi és téli kalapdonságok
már itt vannak 1618

Tolvay Laura

nőikalap divattermében.

Legújabb
előnyömdai minták.

Nagy választék filz-, velur- és bársonykalapokban. Renovációk és kalapátvasalások elvállaltatnak

Házasság.

30 éves, magas, szőke, igen esinos izraelita özvegy uriaszony, elegáns berendezés és 100 ezer korona hozománnyal férjhezmenne olyan jó egzisztenciájú 35-40 év körüli uriemberhez, ki nem pénzért nőszül. Vallás mellékes. Teljes cím és névvel ellátott levelekre reflektálok. Leveleket: Szabadka főposta, poste restante „Diszkreció“ jellegre kérek.

Jórávaló, **leány**, ki németül ügyes, 6 éves **örökbe adandó.**

Dr. Heinerman Vel. Beeskerek, szanatórium. 1631

Törzsudvarnok határában
89 hold elsőrendű
szántóföld eladó

Bővebbet a kiadóhivatalban

Deszpota Brankovityeva
(Brankovics) u. 14. számú
ház szabadkézből eladó.

Bővebbet ugyanott.

Keresek megvételre komplett porcellan- és üvegszervizet

Cim a kiadóban

Főmolnári állást keres

Kotormán János Veliki Beeskerek, III. külker. 13/b.

Vennék

vagy bérbevennék motor- vagy gőzerőre berendezett

vámmalmot.

Ajánlatokat „Malom“ jellegre a kiadóhivatal továbbít.

Olcsó bevásárlási forrás

varrógépekben, ékszerekben és órákban
GRÜNFELD ÁRMINNÁL Veliki Beeskerek,
a nagyhid mellett.

1563

Veszek használt
varrógépeket.

Elsőrendű
nemesített

gyümölcsfák

kaphatók Hoffmann Ignác

ujszegedi faiskolájában.

Levélcim: Hoffmann Ignác, Ujszeged.

1626

Néhány hajórakomány
**elsőrendű bükk- és
gyertyán hasábtüzifa**

érkezett. 1642

Eladás kicsinyben és nagyban

Vértés Armin és társa
Veliki Beckserek, Matavuljeva
(Kazinczy) utca, volt Grün-féle fatelep.

**„SIDRO“ VASKERESKEDELMI
R.-T. ZAGREB, Vlačka ulica 47.**

Telefon inter. 69. sz. Sürgőnyeim: „SIDRO“ Zagreb.

Megérkezett több vagonrakomány:

Peronospora-fecskendő, pálinkaüst, láncok, pénzszekrények, öntött áru, cinkezett áru, különféle pléhek, patkók, drótszegyek, drót, lakatosáru, zománc-edények, fazekasán, tetőlemez, stukkatüresövek. **Uton van:** különféle vasáru. Szolid kiszolgálás! 1597

Képviselőlet Bécsben:

**„SIDRO“ Eisen u. Metallwaren-
Handels Ges. m. b. H. III., Reisnerstr. 3.**
Telefon 462/2. Sürgőnycim: „Eisensidro“, Wien.

Szállít teljes vagonrakományokban fent felsorolt árut tranzitoraktárból vagy kiviteli engedéllyel jugoszláv vagy osztrák koronákkal való fizetés mellett.

Szép jövedelmet biztosító,
állandó jellegű szolid üzlet-
hez kétszáz ezer korona
készpénzzel rendelkező 1639

társat keresek.

Ajánlatok: „Biztos“ jelige alatt
a kiadóhivatalba küldendők.

Beck Jenő Subotica, Zenta-
ut 577. szám alatt
zsineg- és kötélüzletet

nyitottam. Raktáron minden számú
kenderzsinegek, ugyszintén malom-
és zsineghevederek, zsákzsinegek.
Legolesobb árban szállítok. 1638

FORGALMI R.-T. PANČEVO.

Telefonszám
169.

Fuvarozási vállalat:

fuvarozási vállalatunk átvész egy hajóval, vala-
mint vasúttal Pančevora érkező vagon- és darab-
árúknak tovább szállítását.

Butorszallitmányok:

saját párnázott és kényelmes butorkocsiainkban
az egész S. H. S területére vállaltatnak.

Raktáraink:

beraktározásra rövidebb vagy hosszabb időre min-
dennemű árut úgy darab-, mint vagon-telekben is.

Bizományi eladást és vételt:

mindennemű ipari és fémnyecikkekben.

Butorgyár:

ajánlunk saját készítményű butort, u. m.: elő- és
hálószobák, konyhaberendezések, székek, asztalok
puha- és keményanyagból, úgy egyes darabokat,
valamint egész berendezéseket. 1547

Levelek és áruküldemények

FORGALMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG PANČEVO címre küldendők.

Sürgőnycim:
Forgalmi
Pancevo.

Forgalmi Rt. igazgatósága Pančevo.

Telefonszám
169.

Figyelmes és
pontos
kiszolgálás!

**Elsőrendű száraz
TŰZIFA**

**só, faszén, cement,
deszka, lécs, épületfa,
és kétszer mosott kovácsszén**

kapható a

Szerb szövetségi bank r.-t. fiókjánál
Veliki Beckserek. **Telefonszám 47.**

Géptechnikai iroda
és nagykereskedés

1413

Franjo KiseljakIrodák: ZAGREB, Preradovićeua ul. 9.
Telefon 18. Fiók és gyár: KAR-
LOVAC, Riječka ul. 21 Telefon 84.Ipari és gazdasági gépek, elsőrendű
szerszámok, benzinmotorok, lokomo-
bilok, injektorok, gépkenő szivattyúk,
lubrikátorok, manométerek minden
célra, vízi-, gőz- és gázcsövek alkat-
részekkel együtt, decimális mérlegek,
mindennemű szivattyúk, gummi- és
kenderesövek, különféle fémek, acél,
különböző olajok, benzin, hajtószijak
minden üzemre, valamint az összes
műszaki szükségletek nagy raktára.Raktár: Zagreb, Illica 47. — Iroda:
Zagreb, Preradovićeua ul. 9.**Földmunka-vállalkozó
halastó építéséhez**rögtön kerestetik legalább 200 kubikussal.
1596**Tógazdaság,** Zdenčina állomás,
Zagreb mellett.Vel. Beeskerek határában
egy 188 s egy 132 kat. földas
prima szántóföldből álló**BIRTOK**akár együttesen, akár
külön-külön, esetleg
instrukcióval együttA birtokokkal gőzeszövet-
kezeti részesezés is jár.
Közvetítők díjaztatnak.**ELADÓ.****Pap Dezső**
Alsóelemér, Torontalm.
1883

Művészi kivitelű, új

tyilimek (chaise-longue
és ágytakarók)
eladók. 1640

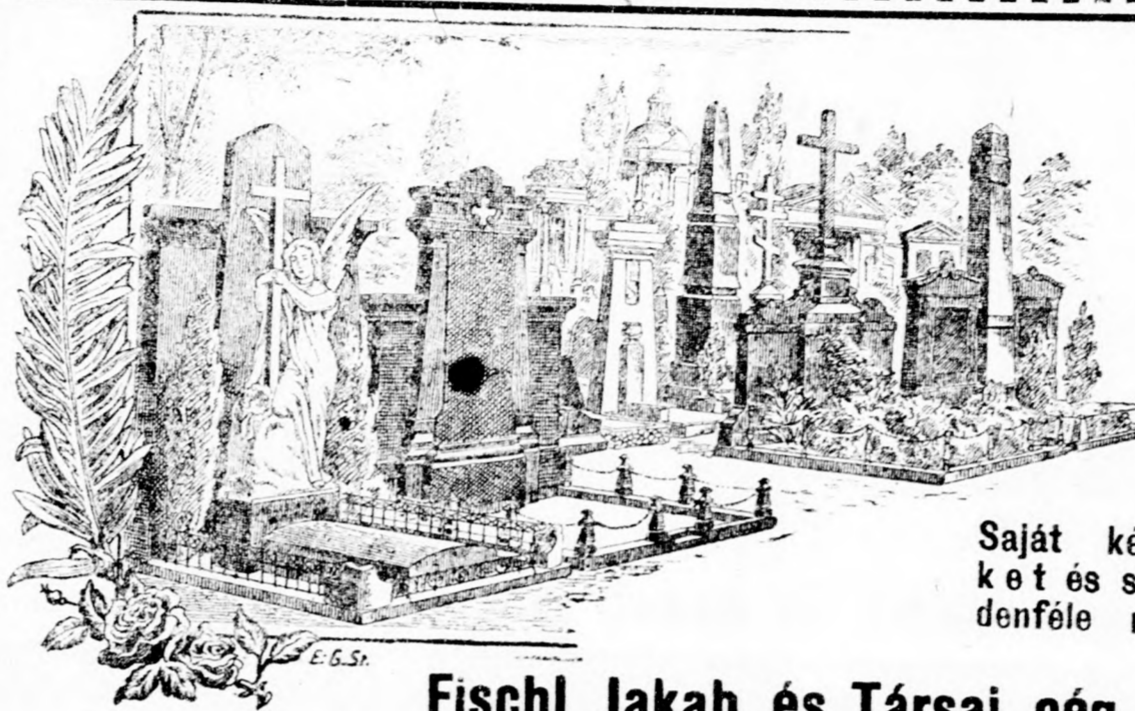
Megtéktetés vételkényszer nélkül.

Cím a kiadóhivatalban.

Állami tanítónő
elemi oktatást vállal.

Cím a kiadóhivatalban.

1646

Ajánljuk dusan fel-
szerelt raktárunkat:fekete svéd gránit,
syenit és sziléz. gránit**sir-
kövekben**Saját készítményű sirköve-
ket és sirkereszteket min-
denféle márványfajtából.**Fischl Jakob és Társai cég Vel. Beeskerek.****Nagyobb mennyiségű****PRIMA TŰZIFA****érkezett.****Kurländer Imre.**

Telefonszám 35.

Telefonszám 35.